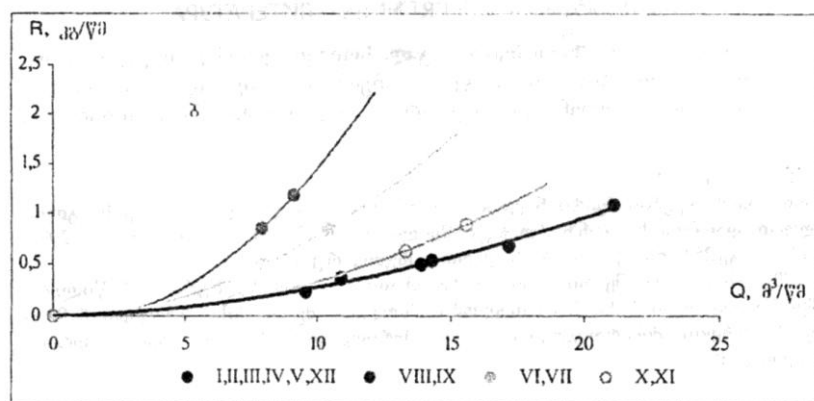
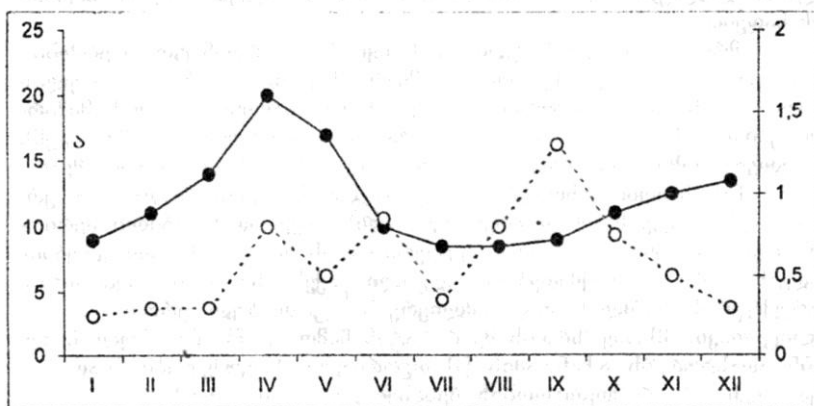

უკ. 551.481.2.131.220

ლ.ქიტიაშვილი

აჭარის მდინარეების მყარი ნატანის ჩამონადენის შიდაწლიური რეჟიმი გლობალური დათბობის ფონზე თხევადი (Q) და მყარი (R) ჩამონადენი მდინარეთა რეჟიმის მნიშვნელოვან ელემენტებს წარმოადგენს. თხევადი ჩამონადენი შედარებით დეტალურად და საფუძვლიანად არის შესწავლილი, ვიდრე მყარი ჩამონადენი. თუმცა, ამ უკანასკნელს განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმეს ქართველმა ჰიდროლოგმა მკვლევარებმა გ.სვანიძემ, გ.ხმალაძემ, ნ.ვარაზაშვილმა, ლ.გველესიანმა, დ.დიაკონიძემ, მ.ალავერდაშვილმა და სხვამ, რომელთა შრომებმა პრაქტიკული გამოყენება ჰპოვა მდინარეების მყარი ნატანი ხარჯის და წყალსაცავების მოლამვის გაზომვებისა და გაანგარიშების მეთოდოლოგიაში, სტრატეგიული მნიშვნელობის ობიექტების დაპროექტების ტექნიკურ-ეკონომიკური დასაბუთებისათვის და ა.შ. მიუხედავად ამისა ჯერ კიდევ ბევრი საკითხია გასაშუქებელი. მათ შორის დიდ ინტერესს იწვევს მყარი ნატანი ჩამონადენის შიდაწლიური განაწილება, რომლის საფუძველსაც თხევადი ჩამონადენი წარმოადგენს, მაგრამ არ გამორიცხავს სხვა ფაქტორების გავლენის არსებობასაც.

მყარი ნატანი ჩამონადენის შიდაწლიური განაწილება რთული პროცესია და ხშირ შემთხვევაში არ თანხვდება თხევადი ჩამონადენის შიდაწლიურ განაწილებას (იხ.ნახ.1(ა)). ნახაზიდან ჩანს, რომ მათი თანხვედრა ირღვევა, ძირითადად წლის თბილ პერიოდში. მიზეზის დასადგენად აგებული იქნა იმავე ნახაზზე მყარი ნატანი ჩამონადენის დამოკიდებულება შესაბამის თხევად ჩამონადენთან, რომლის შედეგად მიღებულია მრუდთა ოჯახი (6 მდინარის ჰიდროგრაფის დახმარებით). მრუდთა ოჯახი ძირითადად სამი მრუდით არის წარმოდგენილი და დალაგებული თვეების მიხედვით (იხ.ნახ.1 (ბ)), რომლის თანახმად დადგინა, რომ გრაფიკზე მრუდი 1 ყველაზე დაბლა მდებარეობს და მის გარშემო დალაგდნენ ცივი პერიოდის (XI - V) თვეების მყარი ნატანი ჩამონადენი. მრუდი 2 ფაქტიურად წარმოადგენს შუალედურ მრუდს, რომლის ირგვლივ დალაგდნენ გარდამავალი პერიოდის გაზაფხულ-ზაფხულის (VI - VII) და ზაფხულ-შემოდგომის (IX - X) თვეების მყარი ნატანი ჩამონადენი და ბოლოს-მრუდების 3,4 გრაფიკზე ყველაზე მაღალი მდებარეობა უკავიათ, რომელთა ფარგლებში დალაგდა შედარებით ცხელი (VII - IX) თვეების მყარი ნატანი ჩამონადენი.

ნახ.1.

ამრიგად, ყველა მრუდი თავს იყრის კოორდინატა ღერძების გადაკვეთაზე, სადაც თხევადი და მყარი ნატანი ჩამონადენი 0-ის ტოლია. ისინი მარაოსებურად იშლებიან ჩამონადენთა ზრდის მიმართულებით. აქედან გამომდინარე, ერთგვარ სიახლეს წარმოადგენს დებულება იმის შესახებ, რომ შიდაწლიურ განაწილებაში მყარი ნატანი ჩამონადენი იზრდება თხევადი ჩამონადენის ზრდასთან ერთად უფრო ინტენსიურად ცივი პერიოდის თვეებიდან თბილი პერიოდის თვეებისაკენ, ანუ ჰაერის ტემპერატურის ზრდის მიმართულებით, რადგან მისი ზემოქმედებით ადგილი აქვს ნიადაგის ზედაპირის სტრუქტურის დაშლას, რაც აძლიერებს ფერდობულ ეროზიას, რომელიც თავის მხრივ ზრდის მყარ ნატან ჩამონადენს. მიღებულ შედეგებს ადასტურებს ა.ხანთაძის (1) თეორიული საფუძვლები ნიადაგის ზედა ფენების არამდგრადობის შესახებ დათბობის ფონზე.

ლიტერატურა-REFERENCES- ЛИТЕРАТУРА

1. ა.ხანთაძე, თ.გზირიშვილი, გ.ლაზრიევი. კლიმატის გლობალური დათბობის არაწრფივი თეორიის შესახებ. კლიმატის კვლევის ეროვნული ცენტრის ბიულეტენი №6. თბილისი, 1997, გვ. 162.

უაკ 551.481.2.131.220

აჭარის მდინარეების მყარი ნატანის ჩამონადენის შიდაწლიური რეჟიმი გლობალური დათბობის ფონზე./ ლ.კიტიაშვილი/ ჰმ-ის შრომათა კრებული.-2002. -ტ.107. -გვ.257-260. -ქართ.; რეზ. ქართ., ინგლ., რუს. შეფასებულია მყარი ნატანი ჩამონადენის შიდაწლიური განაწილება. დადგენილია, რომ მისი მნიშვნელობა იზრდება შესაბამისი თხევადი ჩამონადენის ზრდის მიმართულებით ცივი პერიოდიდან (XI-V) თბილი პერიოდისაკენ (VII-IX) .

UDC 551.481.2.131.220

Interannual course of suspended sediments distribution on the rivers of Ajara at the background of global climate warming./L.Kitiashvili/. Transactions of the Institute of Hydrometeorology. 2002.-V. 107. -p.257-260.-Georg., Eng., Russ.

The interannual distribution of suspended sediments is assessed. It is established that their values are increasing with the growth of liquid runoff, and more intensively from the cold (XI -V) to the warm (VII-IX) period.

УДК 551.481.2.131.220

Результаты оценки внутригодового распределения стока взвешенных наносов на примере рек Аджарии./ Кितिашвили Л.П./ Сб. Трудов Института гидрометеорологии АН Грузии.-2002. - т. 107. - с. 257-260. - Груз.; рез. Груз., Англ., Русск.

Дана оценка внутригодового распределения стока взвешенных наносов. Установлено, что их значения увеличиваются с увеличением жидкого стока и более интенсивно от холодного (XI-V) до теплого (VII-X) периодов.